

LA NOSTRA PORTADA

Ulleres

RAMON BALIUS I JULI

Aquest número de la revista, com podeu veure, és un número monogràfic dedicat al tema **Visió i Esport**. Calia trobar una portada adequada a aquests dos conceptes. Pensem que reuneix aquestes qualitats un cartell de la Col·lecció de la Biblioteca de l'Esport, en el qual un atleta amb ulleres, vestit amb una samarreta del BUC (Barcelona Universitari Club),* està a punt de llançar la javelina. El seu aspecte és el d'un esportista de disseny ben estructurat, tal vegada un xic quadriculat, que està fent el seu treball amb seguretat. Aquest cartell s'havia editat per anunciar els 3rs Campionats d'Espanya Universitaris d'Atletisme que es van celebrar a Barcelona, a l'Estadi de Montjuich (*sic*) els dies 9 i 10 de maig de 1936. Menys de dos mesos després s'havia d'inaugurar, al mateix escenari, l'anomenada Olimpíada Popular, un esdeveniment que la revolta militar del 18 de juliol, inici de la Guerra Civil, va impedir. Allò que resulta significatiu d'aquest cartell són les

ulleres del protagonista. Creiem que són pocs els esportistes que competeixen amb aquesta ajuda. Possiblement, amb les ulleres es volia potenciar el caràcter intel·lectual i universitari de l'atleta.

L'autor de l'obra era **Enrique Ballesteros**, conegut com a **Henry**, encara que en molts dels llibres actuals sobre cartellisme se'l coneix com a Henry Ballesteros. Havia nascut a Madrid el 15 de juliol de 1907, parlava castellà, però com que des dels 18 anys s'havia traslladat a Catalunya, segons Carles Fontserè xampurrejava el català. Tenia facilitat de paraula i era un home simpàtic; no era bohemí ni mostrava un aspecte extern d'artista, ben al contrari, es comportava, vestia i vivia com un burgès, fet que algun dibuixant rancuniós no li perdonava. A Barcelona va organitzar un estudi de dibuix publicitari en un despatx de l'edifici del Banc de Biscaia de la plaça de Catalunya. S'havia especialitzat en el camp de la moda masculina i era, més que

Enrique Ballesteros (Henry)

un veritable artista, un hàbil dissenyador. Els seus clients més destacats van ser, al principi, els mestres sastres de Barcelona i les seves sastreries, i també els fabricants de teixits de Terrassa i Sabadell, entre els quals gaudia de gran prestigi. Cal destacar que, en els seus inicis, estant a Barcelona, va guanyar el concurs del Cartell de Carnaval del Círculo de Bellas Artes de Madrid. Al començament de la dècada dels trenta havia col·laborat en la revista catalana *D'Ací i d'Allà*. El 1928 es va casar amb la catalana Ramona Figueres i d'aquesta unió en van néixer quatre fills. Gràcies al fill més gran, Enric, hem obtingut informació verídica sobre Henry.

* Club fundat en 1929 amb el nom de "Rugbi Club Universitari". El 1930 va passar a denominar-se "Barcelona Universitari Club", que era una societat multidisciplinària on es practicava des de l'atletisme fins a la boxa, el tennis, l'hípica, etc. Des de 1931 depenia del Patronat de la Universitat Autònoma Republicana de Barcelona, i era considerat l'Òrgan Esportiu d'aquesta Universitat. Després de la Guerra Civil el BUC desapareix. Cap als anys cinquanta reapareix, únicament com a club de rugbi, i passa a anomenar-se "Barcelona Unió Club". El 1979 catalanitza una altra vegada el seu nom i torna a ser el "Barcelona Universitari Club". Actualment, l'any 2002, després d'un conveni amb la USAP de Perpinyà, ha pres el nom d'"USAP de Barcelona".

Antimilitarista convençut i sense aspiracions polítiques, possiblement quan Ballesteros va crear el cartell que hem comentat, ja pertanyia al Sindicat de Dibuixants Professionals de Catalunya, que havia estat organitzat pocs mesos abans de la Guerra –abril de 1936– per un grup de dibuixants que van convocar una Assemblea Constituent a l'Ateneu Enciclopèdic Popular del carrer del Carme de Barcelona, a la qual van assistir uns cinquanta artistes. Va resultar triat President Honorífic el dibuixant Apa (pseudònim de Feliu Elies) i Secretari General Helios Gómez, gitano andalús que tenia una aurèola, ben gua-

nyada, de revolucionari. La llista d'afiliats al Sindicat era nombrosa i el treball realitzat durant els anys de la Guerra Civil va ser immens en quantitat i en qualitat. Entre els sindicalistes, hem d'esmentar Alumà, Alloza, Bartolí, Martí-Bas, Fontserè, Viader, Solà, Nel·lo, Subirats, Lleó, Xirinius (Jaume Saez), Clavé i Goñi, entre uns altres. Henry es va afiliar al Sindicat per organitzar artísticament els dibuixants novells en el cartellisme, tècnica que ell, com a bon publicitari, coneixia perfectament.

Hem conegut un total de vint cartells originals d'Henry; el seu dibuix és sever, ben acabat, de lí-

nia clara i neta i de coloració viva i agradable. Els dos primers, que són de 1937, possiblement recordant el seu arrelat ofici de dissenyador de moda, tenen unes característiques que trobem que són ingènues, inaudites i absurdes. En l'un, hi figura en primer terme, per davant d'un soldat impecable, un home elegant, amb barret, abric, camisa, corbata i guants; en l'altre, una dona que duu un barret amb dues plomes, un vestit de tipus sastre, brusa i corbata, situada davant d'una perfecta infermera. En tots dos casos el mateix lema inversemblant: "CAMARADA! VESTEIX BÉ, QUE AIXÍ FOMENTES LA NOSTRA INDÚS-

Cartell Henry, 53 x 38 cm (1937)

Cartell Henry, 53 x 38 cm (1937)

TRIA". Concretament a Barcelona, els que aleshores hi érem, recordem que hagués estat extremadament perillós complir els desitjos que expressava l'artista.

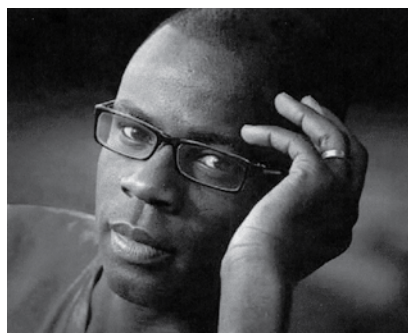
En general, els cartells d'Henry eren dedicats a temes poc bèl·lics, com ara la Creu Roja, els refugiats, la higiene infantil, l'avenir dels fills, un partit de futbol benèfic, el dia de la joventut, etc. En una Assemblea General convocada a causa de l'existència d'irregularitats al Sindicat, Henry va resultar triat secretari general, càrrec que va exercir fins al final de la Guerra. Durant el seu secretariat, el febrer de 1937, es va celebrar la *Setmana Pro Exèrcit Popular Regular*, organitzada pel sindicat. Henry va dissenyar l'uni-forme del nou soldat i Alumà va realitzar-ne el cartell. Una escultura gegantina realitzada en guix per Miquel Parets, que es podia veure al centre de la plaça de Catalunya, reproduïa aquest model. Exiliat a París, va tornar a Barcelona en entrar els alemanys a la capital francesa i poc temps després va fundar l'anomenada *Agència Gal·la* de publicitat. És impressionant el treball publicitari realitzat, atès que les

marques més importants (*Gales, Sastrería Comas, El Sello, Canals Nubiola, Élite, Luxor, Legraine, Osborne, etc.*), eren anunciades per la seva empresa. En 1960 va complir el desig de la seva vida i va emigrar als Estats Units, on va treballar com a publicitari creatiu per a les agències nord-americanes. Va tornar a Barcelona i hi va morir el 28 d'agost de 1984.

Encara que està demostrat que els esportistes pateixen el mateix nombre de problemes de visió no traumàtics que la població sedentària, tenim la impressió que és poc corrent que la gent de l'esport utilitzi ulleres. Possiblement, el fet de formar part d'un col·lectiu sotmès a freqüents controls mèdics motiva que molts esportistes hagin corregit els seus defectes òptics mitjançant lents de contacte. Creiem que un esportista jove, que per a practicar esport ha d'utilitzar necessàriament lents de contacte, difícilment els canviarà per unes ulleres en la vida diària. Les ulleres es consideren més apropiades per a individus joves, catalogats com a científics o intel·lectuals. Comentarem breument tres casos que relacionen

les ulleres amb jugadors de futbol d'elit.

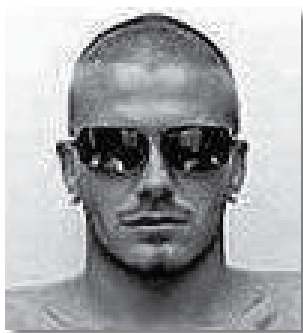
Segons informacions, d'entre els vint-i-tres jugadors del primer equip del Futbol Club Barcelona, únicament tres utilitzen lents de contacte. Un d'ells és el francès Lilian Thuram. És públic i notori que aquest jugador utilitza ulleres en la seva vida no esportiva. És el futbolista que més partits internacionals ha jugat amb l'equip de França i és un dels més sol·licitats per la premsa del seu país. Els seus companys reconeixen que és un intel·lectual, que s'expressa amb frases ben construïdes i que té un vocabulari molt ric. Segons que sembla, llegeix tota mena de tractats i és lector assidu del diari *Libération*. Recentment va ser convocat pel ministre Nicolas Sarkozy per tal de conèixer la seva opinió sobre els greus esdeveniments viscuts al seu país. Una anècdota: *segons explica, jugava al Parma i va rebre una oferta molt favorable del Lazio. En aquells dies va saber que aquest equip, per pressions dels "ultres", havia trencat el contracte amb el jugador israelita Rosenthal. No va acceptar el fitxatge, perquè "No jugo per a feixistes".* Thuram és així. Creiem que podem explicar aquí una aventura visual de Thuram. Partit Barcelona-Saragossa: *L'àrbitre està discutint amb un jugador del Barça i està a punt d'ensenyar-li una targeta groga. Thuram s'hi acosta, gesticulant i cridant, suposadament en francès. L'àrbitre, nerviós, li mostra la "grogga" a Thuram. Llavors, no sense dificultat, s'aclareix tot: Thuram havia perdut una lentilla i volia sortir del camp per solucionar el problema.*

Lilian Thuram

Edgar
Davids

David
Beckham

Kareem
Abdul
Jabbar

James
Worthy

ulleres en la seva vida extraesportiva. Es diu i s'escriu, que la marca "Police" li ha fet un contracte de publicitat per tres anys, molt ben pagat, per utilitzar mundialment la seva imatge amb ulleres.

Al bàsquet són famoses les ulleres protectores de dos dels jugadors més carismàtics de l'NBA, Kareem Abdul Jabbar i James Worthy. Tots dos van patir accidents oculars, en les temporades 1968-1969 i 1984-1985, respectivament. A Espanya juga amb ulleres el pivot de l'Unicaja de Màlaga, Daniel Santiago (Puerto Rico), des que, competint en l'NBA amb els Milwaukee Bucks, va presentar un desprendiment retinal. Explica que les compra per Internet, al web de la marca Oakley.

Molts recordaran que fa pocs anys (2003–2004) va arribar al Futbol Club Barcelona, procedent del Juventus de Torí, el futbolista holandès Edgar Davids, que jugava amb ulleres. L'any 1999, quan tenia 26 anys, li va ser diagnosticat un glaucoma en formació. Tenia un augment important de pressió intraocular que únicament podia ser tractada amb un col·liri, prohibit per dopatge. Va obtenir l'autorització per a subministrar-se la substància sense ser sancionat,

però no va aconseguir la curació. Va ser operat amb èxit, però la seva imatge va quedar associada a unes ulleres, habitualment fosques, que el protegien de cops i pilotades. Són lents de policarbonat preparades per a repel·lir l'aigua i la suor, patrocinades actualment per "Nike".

Un cas ben diferent dels anteriors el protagonitza el jugador galàctic del Reial Madrid, David Beckham. Desconeixem si té problemes visuals, encara que molt sovint porta

Daniel Santiago